

GAZETA

Palatul Cultural

55

Arad

ANTI-REVIZIONISTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorități, instituții, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituții sătești 200 lei.

Bietul Mascagni...

Pe pentru-a treia oară că ne apăm în locul acesta de pro-cările iredentiste dela Seghedin, cute 'n jumătatea întâia a lui August sub pretextul unor re-zențații de teatru și de operă b ceriul liber, la cari s'au atras ntr'o ne mai pomenită reclamă ziarelor maghiare dela noi par-panți maghiari și maghiarizați România.

Precum se știe din cele ară- e în numerele anterioare ale gazetei Antirevizioniste, repre- tațiile de teatru și de operă e fața catedralei închinată Un- riei-Mari au fost un simplu pre- t. Pretext ca să s'aducă străini un- guri din statele succesoare a manifestării iredentiste. În fie- e zi la orele 11. o corabie zisă lux. i-a transportat la granița aonică, unde au avut loc de- strucții iredentiste. Iar în spec- olele din piața catedralei au t încadrate cursuri militare, rucă un- guri dela noi trimiși o de ziarele maghiare, să 'n- e cum să ia arma în contra cupanților vremelnici."

Le-am destăinuit acestea după eși mărturisirile ziarului buda- pestane. Dar câte alte aseme- provocări pe cari ziarele un- gurești n'au avut de ce să le arate, s'or fi petrecut sub pretextul moaselor spectacole de teatru cerial liber.

Doavă sunt interviewurile date eei un- gurești de marele com- itor italian Mascagni, care a t să dirijeze în persoană re- prezentările Cavaleriei sale Ru- ane. Atât de iredentistă a fost osfera în care a picat la Se- din bietul Mascagni, încât a uit să-l vedem că dă ziarelor apestane interviewuri ca ace-

lui „Magyarság" din '8 Au- t: „In Ungaria sunt un- gur, t țigan și cânt la fel cu țigani. aenia italo-maghiară nu e o late pentru mine, eu vă sunt multă vreme frate... Ungaria a lovită de o grea lovitură la anon, dar simt că nu peste t îi răsare soarele."

lui „Pesti Hirlap" din 11 Au- t, i-a vorbit despre „Ungaria a", pentruca făcând apolo- regelui latinizator Matei Cor- ul să spună că a fost în pa- acestuia, la Cluj, și văzându-i aia, și alături de ea statuia aicelei romane, a rămas așa consternat încât s'a hotărât că și mai pune piciorul niciodată România. Înțelegeți: Pentru ul Mascagni Clujul valahului ei Corvinul e orașul unui rege ar, al unui rege latinizator, și e tocmai potrivit că alături statuia acestui un- gur e ase- statuia lupoaicei romane, e schimb o porcărie — sau așa — că Clujul lui Matei Cor- ul e aztăzi românesc.

bietul Mascagni! A trebuit să

Știri alarmante dela ortodocșii din Ungaria

— Amănunte nouă ale sacrificării excrocului Németh. Un șantaj blestemat în contul acestei sacrificări: se cere sub amenințare patriarhiei de Constantinopol să înființeze o episcopie ortodoxă maghiară. —

În numărul din 26 Iulie crt al ziarului budapestan „Esti Kurir" s'a publicat un lung reportaj despre excrocul Ștefan Németh dela Senteș, unealta cu ajutorul căreia oficialitatea un- gurească a crezut că va putea să maghiarizeze biserica ortodoxă din raiul hortist.

Se arată amănunțit toată po- vestea cunoscută cetitorilor no- ștri: a trecerii lui Németh dela catolici la ortodocși, a înhăitării lui cu balabusta evreică, a ale- gerii lui ca episcop maghiar ortodox de către așa-zisul si- nod dela Senteș, a căciulirilor lui pela patriarhii (cu sprijinul oficialității maghiare) ca să-l recunoască episcop, a zvonuri- lor mincinoase lansate de el că a fost făcut episcop de pa- triarhul din Constantinopol, a trecerii lui la schismaticii mo- nofisiți și a sfintirii lui de către patriarhul eretic din Siria, a revoltei în contra lui a credin- cioșilor lui din Senteș, a po- runcii ce i s'a dat și n'a exe- cutat-o, ca să iasă din locuința parohială, și a procesului de evacuare ce i s'a intentat luna trecută

Articolul se încheie astfel:
„**Ortodocșii din Senteș sunt români, dar mai cu seamă de origine grecească** (adecă macedo-română — n. tr.), oameni negri, aspri, cu profil dârz. Ii chiamă Kira (Chira), Gibba (Ghiba), Argyelan (Ar- delean), Kifor (Chifor). Pe vre- muri au fost păcurari sau ne- gustori ambulanti, azi sunt cu toții gospodari buni și chiaburi."

meargă la Seghedin, ca să-și dea acest ne mai pomenit certificat de paupertate culturală

Din pățania aceasta a sa ar putea să nvețe mulți dintre „apu- senii" cari vin în Ungaria. Și putem să învățăm și noi. Ca să mai lăsăm și altă dată ziarele maghiare dela noi să 'ndrume un- guri și un- gurizați din România la exhibiții din Ungaria a căror atmosferă e așa de iredentistă că fură și pe unii că marele Mascagni.

Să refinem această mărturisire, pentruca Németh și cu presa și oficialitatea afirmă și afirmă mereu că ortodocșii din Senteș sunt un- guri, și era deci natural să li se dea biserica un- gurească.

În „Magyarság" dela 1 Au- gust crt. s'a publicat în legă- tură cu ordinul de evacuare ce s'a dat lui Németh, o scrisoare semnată de Dionisie Kovács, Eugen Timár, Francisc Gelen- csér, Gheorghe Marosán, Mi- lenko Velimirovitz, Ciril Papp, Costa Dragan și Toma Ungur, „**un- guri ortodocși**".

Se protestează în această scrisoare în contra procesului de evacuare intentat lui Németh, și în contra sigilării bisericii din Senteș, hotărâtă de autori- tăți pentruca să nu-și poată pune excrocul piciorul acolo, în realitate însă pentruca credin- cioșii ortodocși să se vadă nevoiți a trece la vr'una din le- gile un- gurești.

„Prin urmare — spun „un- guri ortodocși" arătați mai sus — pentruca Németh Ștefan să nu-și poată pune piciorul în biserică, se opresc și credin- cioșii de a merge la biserică. Unde-i aci rațiunea? De altfel acest mitropolit Németh a fost cel care a intradus în bi- serica ortodoxă din Senteș limba maghiară."

E iarăși la ordinea zilei înființarea episcopiei ortodoxe maghiare

În numărul dela 9 August al lui „Magyarság" s'a publicat un articol intitulat astfel:

„Nu e nevoie de încuviințare dela patriarhi ca să înființăm biserica maghiară ortodoxă independentă."

„Zilele acestea — spune ziarul — s'a zvonit prin gazete că Sfântul Sinod ortodox dela Constantinopol e în mare încurcă- tură din pricina cererii ce i-a făcut-o guvernul ma-

ghiar, ca patriarhia să înființeze pe seama cre- dincioșilor ortodocși din Ungaria o biserică ne- târnătoare, independentă. După aceste știri, sfântul sinod din Constantinopol e în situație grea ain cauză că patriarhia valahă și cea sârbească refuză cu încăpăținare să adere la a- ceasta, și anume din motive politice și religioase, și din pricina aceasta cei dela Constan- tinopol se tem că credincioșii ortodocși din Ungaria se vor rupe de biserica ortodoxă dacă nu se împlinește cererea gu- vernului maghiar."

În continuare ziarul un- guresc spune că nu-l interesează si- tuația în care se află patriarhia dela Constantinopol, dar vrea în schimb să știe de ce a tre- buit să se adreseze guvernul un- guresc acestei patriarhii cu cererea ca să i se încuviințeze înființarea bisericii maghiare autonome, când la ortodocși înființările de biserici naționale nu atârnă de vr'o superioritate bisericească ci de voința cre- dincioșilor. Nu de cerere la pa- triarhie era nevoie, ci pur și simplu de încadrarea totalității ortodocșilor maghiari în lege; adecă, pe românește, de o lege care să hotărască pur și sim- plu înființarea unei episcopii ortodoxe maghiare și punerea ortodocșilor din Ungaria în a- târnare de ea; o lege, deci, care să maghiarizeze pur și simplu biserica ortodoxă.

„Magyarság" destăinue apoi, că la 1929 fusese vorba să se înființeze în Ungaria un vicariat al patriarhiei de Constantino- pol, și că vicariatul ar fi co- stat-o pe Ungaria 1.350.000 de lei, plus o contribuție către pa- triarhie, ca aceea, bunăoară, de 20 de mii de zloty a polonilor.

Cât va costa biserica auto- nomă ce o cere acum guver- nul? Și de ce e nevoie să s'arunce acești bani, în loc să

(Continuare în pag. IV)

Răvase

Președintele Ligii Revizioniste maghiare, șvabul renegat dela Vârșef Herczeg Ferenc, a publicat la 11 crt. în „Pesti Hir- lap", un articol nostim despre descreșterea alarmantă a naș- tenilor un- gurești, propunând sub formă de întrebare următoarele măsuri pentru combaterea ei:

Nar fi oare cu rost să se scadă impozitul familiilor cu copii numeroși și să se impună deosebit cele cu un copil sau cu niciunul?

„E întrebarea apoi, dacă nu s'ar putea oare folosi reforma agrară, ba chiar și reforma elec- torală, pentru combaterea epi- demiei? Țăranul cu un singur copil trebuie făcut să înfeagă, că el nu-i tot atât de vrednic de cinste și de folositor țiu al nației ca cel cu familie nume- roasă."

„E pe urmă întrebare, dacă n'ar trebui rezervate dease- menea unele slujbe civile și bi- sericești, unele distincții și favo- ruri, pe seama cetățenilor cu familii grele."

Se știe în deobște grosolana mistificare făcută acum doi ani de ramolitul fost profesor de istorie Kara Gyözö dela liceul catolic din Arad, care a prezentat drept moaște desco- perite de el ale generalilor ko- șuțiști executați la Arad niște osămintedintr'un cimitir anterior anului 1849, și drept moaște din spânzurătorile pe cari au fost executați koșuțiștii niște baligă putrezită și niște resturi de pod.

Mistificarea aceasta pusă la cale de partidul maghiar, a fost necesară pentruca, de-o parte, să se facă la Arad un mauso- leu koșuțist la care să vină în pelerinaj iredentist revizionisții din toate părțile, iar de altă parte pentruca guvernul Gömbös avea să declare prin lege ziua de 6 Octomorie — a executării dela Arad a koșuțiștilor — sărbă- toare națională.

De mausoleul descoperitoru- lui de baligă istorică nu s'a ales nimic, fiindcă s'a dat în vi- leag mistificarea și a intervenit parchetul.

În schimb ziua de 6 Octom- urie a fost declarată prin lege sărbătoare națională, sau — cum a botezat-o imediat presa budapestană — „ziua iredentistă a Aradului", și e prăznuită în fie- care an cu fâmbălduri ireden- tiste dintre cele mai înfigătoare, secundate la Arad cu parastase la biserica minorită și cu adunări comemorative la sediul parti- dului maghiar.

În anul acesta „ziua iredentistă a Aradului" va fi și mai provocă- toare. Asociația foștilor luptători (cf. „Pesti Hirlap", 8 VIII) și-a che- mat pe această zi la Budapesta membrii din toată țara, chipuile că-și fine atunci congresul anual.

Să luăm deci din vreme seama la ceea ce se pune la cale.

Cărți • ziare • reviste

DIN TRECUTUL IOBAGIEI UNGUREȘTI

Continuarea și sfârșitul rezumatului din nr. 30 și 31, al cărții maghiare «Istoricul iobăgiei din Ungaria» a lui Al. K. Nagy.

Decât toate însă cele arătate pân'aci, povara care apăsa mai săngeros pe umerii iobăgimii de rând — și am arătat că rândurile acesteia s'au sporit mereu în vreme ce ale iobagilor liberi au scăzut la fel — a fost interdicția de-a se muta dela un stăpân tiran la altul crezut poate mai omenos. Iobagul era legat virtualmente glicii, cum nu era, după cum spune istoricul iobăgiei unghurești Alexandru Nagy, viermele ce poate să se târâie prin praf. Il spoliau așa cum s'a văzut pân'aci, îl maltratau și schingiuiu după plac, îl puteau pune când îl învinuiau de ceva — și e de reținut că 'nvinuit și făptaș era după legile maghiare unul și același termen juridic — să vâre mâna 'n apă fierbinte sau să ia în mână un fier înroșit, ca să se dovedească nevinovat printr'o minune a cerului, în sfârșit putea fi omorât după bunul plac al nemeșului, în baza aceluși amintit jus gladii, pe care nemeșul și-l exercita după o judecată 'n care — spune Nagy, p. 34 — el era 'nvinuitorul, el judecătorul, și el instanța cea din urmă de apel. Ar fi fost în contra tuturor acestora un singur leac pentru iobag: fuga de sub stăpânirea nemeșului tiran. Dar dreptul acestei evadări i-a fost exclus încă din zilele lui Ștefan I-ul. L-a avut principal dela 1222, i l-au confirmat, deasemenea principal, la 1298, din nou i-a fost confirmat, așijderea principal, la 1351, la 1397, 1405, etc. etc. (cf. Nagy, p. 31, 32, 37). Că nu l-a avut în realitate, stau dovadă tocmai aceste confirmări răsrepetate. Fuga pe ascuns nu putea firește să fie admisă; cel fugit era adus la urmă — căci legile s'au îngrijit de pedepsirea celor ce primeau un astfel de fugar — și pedepsit după bunul plac al nobilului, care îl putea omorî fie 'n baza zisului jus gladii, fie 'n baza legii din 1454, art. 13. despre dezertarea de sub arme. Rămânea dar evadarea admisă de lege: cu învoirea prealabilă a domnului de pământ, dată după ce iobagul s'a achitat de toate 'ndatoririle față de acesta. Cât a putut să fie de iluzorie această posibilitate de scăpare, e la mintea orîșcui. Iobagul nu putea aduce mărturie despre situația 'ndatoririlor față de stăpân, pentru că iobăgii erau excluși prin lege dela mărturie. Domnul de pământ putea să fixeze câte creanțe voia, pentru că conștiința sa am văzut că a putut să fie de cinstită. Să zicem însă că iobagul s'ar fi putut achita de 'ndatoririle fixate după acest

bun plac al domnului. Rămânea o altă constrângere pentru nemeș: refuza pur și simplu să primească achitarea întreagă, și iobagul trebuia să stea pe loc. Dar se 'ntâmpla și altfel: nemeșul încasa răscumpărarea, apoi refuza să lase pe iobagi să plece; pentru o asemenea căinică a fost în județul Aradului o răscoală (v. Marki, Arad tört. I. 397).

În contra acestor purtări s'a adus la 1405 legea din dieta dela Timișoara a lui Sigismund: dacă domnul de pământ refuza să-și primească creanța, într'o lună de zile se prescria și iobagul putea să plece. Dar legea aceasta nu s'a aplicat; în același an o altă dietă, dela Buda, nu numai a abrogat-o, dar a pus noi 'ndatoriri pe capul bietului iobag ce-avea de gând să evadeze (Nagy, p. 38).

O traducere 'n realitate a dreptului ce sta dela 1222 pe hârtie, s'a încercat abia sub același rege de origine românească Matei Corvinul, despre a cărui purtare de grijă față de iobagi am mai vorbit și pân'aci. Legea sa dela 1458, art. 15, spune că după ce iobagul și-a plătit 'ndatoririle față de stăpân, se poate muta în dragă voie, iar dacă stăpânul se opune, prefectii, subprefectii și administratorii de plasă sunt obligați să-l pună 'n libertate, și dacă domnul de pământ se va opune și acestora, i se vor confisca pân'da la eiiberarea iobagului averile. Legea din 1471, art. 16, a adăos la cea de mai 'nainte, că prefectii, subprefectii și administratorii de plasă sunt obligați sub pedeapsa destituirii, să dea concursul arătat în legea dela 1458, — dovadă că în drumurile ce le-a făcut prin țară străvestit, Matei a constatat că oficialitățile sabotau această 'ntâie lege care 'ndreptătea pe iobagi. Peste trei ani însă, parlamentul nemeșilor a profitat de o absență dela dezbateri a lui Matei Corvinul, și legea dela 1471 a fost abrogată (s'a abrogat, spune Nagy, p. 43, pe un singur an, dar a rămas abrogată încă 12). La 1486 s'a adus o nouă lege: nobilul care s'ar opune plecării iobagului, se pedepsește cu o amendă de 6 mărci. Matia Corvinul a murit la 1490, fără să fi putut desigur să impună o aplicare a acestor și altor legi aduse în folosul iobăgimii, căci cu toată umbra prin țară incognito ca să descopere pe nemeșii abuzivi, el nu putea să fie prezent în toate părțile.

La doi ani după moartea sa, dreptul mutării iobagului s'a legiferat deci din nou: iobagul se va putea muta numai după ce a achitat tot; cine primește un iobag fugit, va fi pedepsit cu 3 mărci. (Legea din 1492, art. 93). Amenda aceasta s'a ridicat apoi

la 25 de mărci în 1495, când s'a adus totodată următoarea caracteristică hotărâre: iobagul care va duce cu el (fie c'a fugit, fie că e plecat cu învoiala stăpânului) casa, clădirea, gardurile sau pomii, se amendează cu 100 galbeni. (Legea dela 1495, art. 22). Peste 3 ani, apoi, la 1498, domnul cetății din Șoagea, de lângă Arad, a ars de viu pe un iobag ce 'ncercase să fugă depe moșia lui (v. Marki, I. c. I, 68)!

Ar fi deci în toată perioada dintr'o jumătate de mileniu a iobăgiei din Ungaria un singur interval mai luminos: sub regele Matia. Îndată după moartea lui situația iobagilor s'a înrăutățit atât de mult, încât la 1514 au trebuit să prindă armele și să deslănțuie marea revoluție numită a lui Doja.

Ce-a urmat după răscoala aceasta, întrece orice 'nchipuire.

În răscoală fuseseră omorâți peste 70 de mii de iobagi, iar după răscoală, — cf. Nagy, p. 67, alte 20-30 de mii. Căpeteniile prinse împreună cu Doja la Timișoara, au fost fomite 15 zile, pentru că la execuția premeditată a acestuia, pe tronul înroșit în foc, să fie silite să mănânce din carnea lui, din care patru părți au fost trimise la Buda, la Pesta, la Orade și la Alba-Regală, ca să fie agățate spre groaza iobăgimii de poarta cetății. Noul regim iobăgesc instituit îndată după oprirea acestei revolte, prin dieta dela Buda (1514), a trebuit deci să fie așa cum l-au prevestit cele 70 de mii de ucideri din timpul răscoalei, și cele săvârșite la Timișoara în contra capilor acesteia.

„Acest parlament dela 1514 — spune istoricul iobăgiei din Ungaria Alexandru Nagy — a pus coroana infamiei pe stălpul rușinii pe care și l-a ridicat nobilimea maghiară;” fapta lui „pune pe fruntea legiferatorilor de-atunci o pecete a infamiei a cărei murdărie nu se șterge peste veacuri de-arândul, atâta vreme cât va dăinui istoria nefalsificată”.

Au voit — o spune legea 'n introducere, — să extirpeze pe toți iobagii, dar au constatat că fără ei nobilimea „face prea puțin”, și s'au mulțumit să trimită la moarte peste 20 de mii, dintre făptuitori și dintre cei acuzabili. Pentru cei lăsați în viață au hotărât, pedepsind pentru îndrăzneala fiilor pe tați, pe moși și pe rudeni, iar pentru-a părinților pe descendenții din toate timpurile: „pentru că memoria acestui fel de încăpăținare și pedeapsa eternă să cadă și să treacă și asupra urmașilor lor, și pentru că toate veacurile să știe ce crimă de neiertat este să te ridici în contra domnilor: de aceea țărani cari ar locui pe viitor ori-

unde în această țară, pierzându-și pentru acest păcat al lor libertatea de a se muta dintr'un loc într'altul, să fie supuși iobăgiei veșnice și exclusive a domnilor lor de pământ, și să nu poată merge ca să locuiască și să stea într'alt loc fără învoirea și voia domnului lor de pământ”. (Art. 14).

Pentru desdăunarea nobililor de cele suferite 'n timpul revoluției, s'a numit o comisiune de 12 nemeși, care să facă evaluarea pagubelor declarate de nobili (art. 4); cum s'a făcut această evaluare, o spune art. 5: fiecărui nobil i se va da de cătră țărani atâta cât a spus că i s'a luat; la sarcinile din trecut ale iobăgimii s'a adăos deci alta, care dacă n'ar fi fost făcută inoperantă, de ocupația străină din acest secol al 16-lea, ar fi dăinuit cine știe pân'da când, căci nobilul dăunat în revoluție a avut firește grijă să declare atâta cât să nu poată plăti iobagul în generații

întregi. Acesta a fost noul pozit cătră domni; art. 7 instituie unul nou: tot cât vor plăti iobagii nobililor drept desdăunare pentru pebele din revoluție, vor drept pedeapsă și statului. alt impozit s'a instituit art. 8: un tribut pe localități și orașele „care au fost de în timpul omoririi unui nobil”. Regimul acesta, mai sălbatic după cum spune istoricul al iobăgiei unghurești, decât triburilor sălbatice, a fost să țină veșnic. N'a ținut însă cea mai mare parte a Ungariei (fără Transilvania) decât câteva decenii, datorită nu unei înțe a nobilimii care și-a cărcat sufletul cu-o astfel crimă, ci ocupației turcești, care parlamentele din timp ei ale ciuntitei Ungarii libere au constatat-o în răsrepete rânduri c'a fost o pedeapsa dela Dumnezeu pentru legea represivă dela 1514.

Din pildele dușmanilor

În Ungaria există de câțiva ani o asociație a orașelor care-i cu totul altceva decât asociația ce-o avem noi. Spre deosebire de a noastră, a cărei activitate se mărginește la organizări de congrese anuale depe urma cărora nu profită decât restauratorii, cea din Ungaria pune la cale întreceri culturale între diferitele orașe, organizează săptămâni ale orașului cutare și cutare, sprijinește manifestări cari tind să desgroape trecutul orașelor, să europenizeze orașele rămase în urmă, și așa mai departe.

Am mai vorbit despre bilanțul acestei asociații încoloanelo noastre, și e necesar să-l reamintim, pentru că e tot în legătură cu aceasta și inițiativa despre care aflăm acum.

„Budapesti Hirlap” din 11 crt. ne înștiințează că s'au înființat din inițiativa ministrului de culte și instrucție Homan, care e, precum se știe, unul dintre principalii istorici de azi ai Ungariei, societăți de istorie regională, societăți — adică — pentru desgroarea trecutului diferitelor localități și regiuni, și că în Septembrie societățile acestea vor fi întrunite într'un congres, în care se vor pune bazele Asociației generale a societăților de istorie regională.

Să nu scape atenției nimănu această inițiativă, pentru că în domeniul acesta avem mult de tot de făcut pân'da-i vom ajunge pe unguri din urmă.

Inițiativa de acum nu-i decât o continuare a unei tradiții care a dat rezultate uimitoare, indiferent că în amănunt rezultatele acestea sunt criticabile din punctul de vedere al științei istoricești ade-vărate,

O știu astăzi și cei mai profani dintr'ai noștri, că la unghi s'a cultivat istoria regională — îndeosebi dela așa zisul mijloc încoace — într'o măsură nepomenită. Aveau, firește, un trecut din cale afară de imperios: având în diferitele regiuni un trecut decât cel funcționăresc nemeșesc, trebuia să și-l învețeze, și odată cu aceasta să dispărut trecutul nemaghiarilor. nu asta contează. Fapt este datorită acestui zel extraordinar fiecare oraș, fiecare județ din Ungarie își are monografia sa monografiile sale (ale Aradului de-o pildă, nu le poate căra brațe decât un atlet), și că altă parte noi, deși prin toate aceste monografii ni s'a falsificat un trecut ce ni-l știm și pe care noi generații românești nu-l cunoșc, și deși avem de dus luptă titanică cu irenta unghurească tocmai în legătură cu aceste falsificări maghiare, n'am făcut continuăm să nu facem nimic pentru a desgroa trecutul baza căruia ne-am văzut desubiți.

Inițiativa lui Homan să ne deci de gândit.

Să ne însemnăm bine că această acțiune unghurească, începând din secolul trecut și pân' astăzi, s'a făcut cu un foarte lar sprijin al oficialității și cu utilizarea fiecărei valori ce se ivea. noi încă s'au ivit pasionați desgroării trecutului regional dar fiecare a obosit și s'a descurajat din pricină că nu i-a stat nimeni în ajutor.

Păcatul acesta nu poate fi lăsat să dăinue.

Noua lege a fidei-comisurilor

**Cum se apără nemeșii Ungariei în
contra putinței unei reforme agrare**

ungurești

**Și cum prezintă presa maghiară dela noi această
ispravă nemeșească ca reformă agrară socială**

Sub titlul „*Beszélő számok*“ (Cifre grăitoare) s'a publicat acum anul la Budapesta o carte deosebit de instructivă, a statisticianului dr. Desideriu Zentay, despre situația latifundiilor ungurești din anii 1925—1933.

Arătările acestei cărți interesante le-am reprodus în număr întâi și-al doilea din anul trecut al „Gazetei Antirevizioniste“, și e necesar să le reimprespătam în mintea cetitorilor, pentru că sunt astăzi de mare actualitate. **Și anume: Pentru că generalul Gömbös a dat de știre în chip oficial acum o săptămână, că guvernul său a pregătit în toate amănunțele proiectul**

Statistica latifundiilor din Ungaria

După arătările din cartea lui Zentay (și remarcăm că altă carte de seamă, mai nouă, despre latifundiile ungurești nu s'a mai publicat) situația proprietății agricole din Ungaria e următoarea: În timp ce la 1905 proprietățile mai mari de o sută de iugăre reprezentau 55.6% din totalul teritoriului fostei Ungarii, iar la 1913 54.7%, proporția acestor moșii a fost după Trianon, în Ungaria horstă, de 55.8%, iar până la 1925 a scăzut la 49.8%.

Moșiile mai mari de o mie și de trei mii de iugăre

La 1933 situația latifundiilor propriu-zise a fost aceasta:

Din teritoriul de 15 milioane 932.418 iugăre cadastrale al Ungariei așa-se mutilate, moșiile mai mari de 1000 de iugăre ocupat 3.778.567 iugăre, adică 23.7%; iar în teritoriul de 3.778.567 iugăre al moșiilor mai mari de o mie de iugăre, 58.177 iugăre le ocupă moșiile care sunt mai mari de trei mii de iugăre. **Moșiile acestea mai mari de 3000 de iugăre, se repartizează astfel:**

Statul are 294.093 iugăre.
Primăriile urbane au 8.558 iugăre.
Trei întreprinderi au

de reformă a fidei-comisurilor, adică a uriașelor moșii oprite prin lege de-a se vinde sau împărți, și că va depune proiectul în parlament încă 'n toamna aceasta.

Fiindcă guvernul maghiar a ajuns în sfârșit la asemenea hotărâre, e bine să se știe: Care-i situația actuală a latifundiilor ungurești, care-i situația acelora dintre ele cari sunt oprite prin lege de-a se vinde sau împărți, adică a fidei-comisurilor pe cari voiește să le reformeze guvernul, și 'n ce măsură e corăspunzătoare, în ce măsură e reformă socială reforma făgăduită de Gömbös a fidei-comisurilor.

45.939 iugăre, iar două societăți de îndiguire au 9.706 iugăre.

Trei Habsburgi au 93.851 iugăre.

Biserica protestantă are trei latifundii de 9.706 iugăre.

Latifundiile de peste trei mii de iugăre ale bisericii romano-catolice ocupă o suprafață de 846.729 iugăre.

152 magnafi au 1 mil. 599.190 de iugăre, 22 de nemeși au 99.514 iugăre, iar 16 latifundiar cari nu fac parte din clasa nemeșească (evrei, etc.) au 60.980 de iugăre. De notat la acest capitol: Prințul Paul Eszterházy are 213.413 iugăre (avusese în fosta Ungarie aproape o jumătate de milion), prințul G. Festetich are 75 mii 196 iugăre, contele Morit Eszterházy are 56.175 iugăre, palatinul Pallavicini are 54.204 iugăre, contele Toma Eszterházy are 47.648 iugăre, contele Ladislau Károlyi are 45.687 iugăre, contele Filip de Koburg are 41.034 iugăre, ș. a. m. d.

De notat de asemenea: În cifrele de mai sus intră numai moșiile mai mari de 3000 de iugăre. Deci bisericile, societățile, etc., n'au numai moșiile cuprinse în cifrele acestea.

Fidei-comisurile

Cum ajungem la fidei-comisuri și la reforma lui Gömbös, în 1925 fidei-comisurile, adică moșiile nemeșești a căror vânzare sau împărțire e oprită prin lege, erau 62 de toate și ocupau o suprafață de 984.068 iugăre cadastrale. Zentay arată că în 1933 ar mai fi fost nu-

mai 53, cu o suprafață de 822.162 iugăre, deci 9 ar fi fost scoase prin scutintă specială a parlamentului de sub opreliștea de a se vinde sau a se împărți între membrii familiei. Se vede însă că informația lui Zentay nu e exactă, sau că nu e exact în declarațiile sale generalul Gömbös; fiindcă, vorbind des-

pre reforma fidei-comisurilor, Gömbös a spus ziarelor că sunt și azi de toate 62.

Acum: prim-ministrul Gömbös a făgăduit cândva reformă agrară, dar când e la adică se leagă numai de fidei-comisuri. Măcar însă dacă reforma aceasta a fidei-comisurilor ar fi cât de cât cinstită! Dar să vedeți ce reformă este!

O falsificare a presei maghiare dela noi

Ziarele maghiare dela noi au publicat Marți cu litere de-o șchioapă un rezumat al declarațiilor lui Gömbös, din care reieșea: **că nu vor li pe viitor fidei-comisuri mai mari de trei sute de iugăre** (așa a stat scris de-o pildă în falsificatoarea „Erdélyi Hírlap“). **Ce se va face cu restul, nu ni s'a spus. Așa că cetitorii naivi au putut crede că se 'ncepe 'ntr'adevăr în Ungaria o reformă agrară.**

Ce este cu reforma fidei-comisurilor

Pentru că să punem lucrurile la punct, vom reproduce declarațiile lui Gömbös după semioficiosul guvernului maghiar, după „Budapesti Hírlap“ (nr. din 13 August).

„Proiectul de reformă a fidei-comisurilor — a spus la adunarea comitetului executiv al partidului său primul-ministru — este în linii mari următorul: fidei-comisuri mai mari de trei mii de iugăre — pământ arabil și pășune — nu vor putea fi. Ceea ce trece peste asta, va trebui împărțit după anumite reguli și după o anumită proporție între proprietar și între membrii laterali ai familiei.“

A spus apoi că e nedrept lucru să aibă fidei-comisuri numai 62 de inși, și a adăugat:

„Vrem să dăm posibilitate persoanelor vrednice de aceasta, ca să întemeieze fidei-comisuri nouă, până la 1000 de iugăre, între 200 și o mie de iugăre.“

Apoi a spus că în afară de aceste fidei-comisuri botezate mijlocii, proiectul de reformă prevede că pot înființa fidei-comisuri, adică pot să-și declare prin lege moșiile neînstrăinabile, și alții (aleși pe sprânceană) cari au moșii mai mici de 200 de iugăre.

O reformă care împiedică orice posibilitate de-a face vreodată în Ungaria reformă agrară

Reforma aceasta, prin urmare, în loc să fie o reformă socială, o reformă care să facă să poată ajunge ceva din pământurile neînstrăinabile, într'o sută, în două de ani, în mâinile lumii de jos, hotărăște tocmai contra-

rul: că se vor declara prin lege specială neînstrăinabile și alte moșii, a căror circulație nu era până acuma oprită. Legea ce-o aduce Gömbös, înțește deci tocmai să împiedice posibilitatea de-a se veni vreodată cu o reformă agrară. De-o parte această lege taie în mai multe părți fidei-comisurile uriașe cari până acuma erau înscrise numai pe numele unuia din familie, ceilalți membri ai familiei căpătând numai o parte din venit, — și transcrie fidei-comisul pe toți membrii familiilor nemeșești respective. Rostul legii e clar: e adusă numai pentru că să orbească lumea, ca să nu se mai poată zice că cutare magnat are atâtea și atâtea zeci de mii de iugăre, fiindcă, împărțit fidei-comisul la toți mem-

brii familiei, va fi numai de 3000 de iugăre. De altă parte, tot pentru ca să se facă zid în calea reformei agrare, se dă puțință și celorlalți nemeși și latifundiar, a căror moșie nu era oprită prin lege ca să se vândă sau să se înstrăineze în vr'un chip oarecare, să-și facă moșiile neînstrăinabile prin lege.

Lucrurile acestea trebuie cu atât mai vârtos știute, cu cât presa maghiară dela noi a încercat să falsifice proiectul de reformă al guvernului și să-l prezinte ca pe-o reformă agrară cu caracter social. Și trebuie să se facă aceste lucruri cunoscute și cetățenilor noștri de lege maghiară, pentru că să știe cum să judece purtarea presei ungurești dela noi.

Partidul maghiar din Sătmar unealtă a iredentiei

— Iarăși dela renegatul Figus cetire —

Am arătat de curând că președintele de viață românească, din Podgoria arădană, a organizației sătmărene a partidului maghiar, războțezatul Albert Figus, continuă să conducă această organizație a partidului maghiar și să gireze o gazetă iredentistă din Sătmar, cu toate că are o condamnare definitivă, prin care e osândit la trei luni închisoare și la pierderea pe timp de cinci ani a drepturilor polițice, pentru că a săvârșit o seamă de fapte grave în contra statului român.

Sentința amintită, rămasă definitivă la Curtea de Casație, e de dinainte de 1 August crt. Totuși la această dată de 1 August, numitul renegat român Albert Figus a semnat ca președinte executiv al organizației sătmărene a partidului maghiar, următoarea scrisoare de recomandare, găsită de poliție la frontieră, împreună cu o mulțime de alte lucruri iredentiste (hărți, insigne, scrisori, etc.), la o femeie Ana Szakadi, domiciliată în Sătmar:

„Dela organizația unificată a orașului și județului Satu-Mare, a partidului maghiar.

No. 1040/935.
Prezidențial. Confidențial.
Certificat.

Partidul maghiar din țară, organizația unificată a orașului și județului Satu-Mare, adeverește oficios, că Ana Sza-

kadi, fostă ajutoare de controlor la poșta regală ungară, domiciliată în Satu-Mare, e concediată din serviciu, pentru refuzul de a depune jurământul în 1920. Deoarece acum dorește să-și găsească un mijloc de existență acolo, atât moralmente cât și din punct de vedere maghiar este perfect de încredere.

Ca pe o atare persoană, o recomandăm călduros celei mai largi bunăvoinți a celor în drept.“

Satu-Mare, la 1 August 1935.

Președinte activ (ss.) Figus Albert.

Secretar general (ss.) Deák Kalman.

Reproducând această scrisoare în n-rul din 15 crt., ziarul „Universul“ își încheie corespondența sătmăreană cu un apel la autorități ca să dizolve partidul maghiar, de oarece e pentru-a suta și a mia oară dovedit că se dedă la fapte 'n contra statului român.

Rugăm pe onorații restanțieri să nu uite a-și face datoria față de „Gazeta Antirevizionistă“, achitându-și modestul abonament.

Știri alarmante dela ortodocșii din Ungaria

(Continuare din pag. 1-a)

se hotărăscă înființarea bisericii autonome prin lege, fără să coste nimic?

Un șantaj blestemat

Să ne însemnăm bine acest articol al ziarului budapestan. Fiindcă ne arată că soarta fraților noștri din Ungaria e din nou în grea cumpănă. Guvernul unguresc nu și-a luat mâinile de pe excozul Németh, — pe care l-a părăsit acum după ce tot el îl pusese la cale și îl ajutase, — decât ca să încerce pe altă cale, cu alți excozi ca și el, cu popii foști comisari de poliție cari n'au trecut la erezia siriacă, atentatul ce l-a încercat întâi prin mijlocirea lui Németh în contra ortodocșilor români și sârbi de sub puterea sa asiatică.

Am arătat acum câteva săptămâni că guvernul unguresc s'a hotărât în sfârșit — aproape la anul — să pună în aplicare hotărârea ce-o adusesse astă toamnă, că nu-i mai recunoaște lui Németh dreptul de a face pe ortodoxul, deoarece a trecut la o biserică eretică ce nu e recunoscută încă în Ungaria. Guvernul maghiar a îndrumat deci justiția — abia acum, după ce consiliul parohial din Senteș hotărâse încă de astă iarnă evacuarea excozului, — să pornească în contra lui Németh proces de evacuare a casei parohiale.

Nu ni-am putut explica atunci noua atitudine a guvernului maghiar față de „episcopul-mitropolit” Németh. Azi, după arătările de mai sus, înțelegem totul. Guvernul unguresc îl aruncă pe Németh la gunoi, făcând bisericii ortodoxe serviciul de a nu lăsa erezia siriacă să pătrundă între ortodocșii raiului hortist, în schimb cere ca preț al lăpădării de excozul Németh înființarea unei biserici ortodoxe maghiare autonome. Cere ceea ce-i ceruse patriarhiei de Constantinopol în Mai a fost anul, când făcuse această intervenție în folosul lui Németh, pe atunci netrecut la eretici.

E vorba — după cum prea lesne se înțelege — de un șantaj ordinar. De un șantaj recunoscut de însuși ziarul „Magyarság” prin cuvintele-i citate mai sus, în cari spune că s'a pus în vedere patriarhiei dela Constantinopol că dacă ascultă de patriarhia românească și de cea sârbească, și nu împlinește cererea guvernului maghiar, ortodocșii din Ungaria se rup de biserica ortodoxă. Adecă: vor fi împinși spre erezie, sau vor fi făcuți prin procedee ca acelea dela Senteș, unde li s'a închis biserica și se îngroapă fără popă, să treacă la vreo lege ungurescă, la calvini sau la catolici.

Să nu sfâm cu mâinile n'ân

Chestiunea fraților noștri din raiul hortist e deci tot

atât de alarmant actuală ca acum anul, când Liga Antirevizionistă dela Arad a protestat prin demonstrații publice în contra atentatului ce se pune la cale prin mijlocirea excozului Németh, și când regretatul Louis Barthou, omorât la Marsilia și pentru asta, s'a iăcut luntre și punte la patriarhiile ortodoxe și a obținut dela ele refuzul de a-l recunoaște pe Németh episcop.

Vom fi de astă dată mai nepăsători față de atentatul ce se încearcă, decât anul trecut? N'o putem crede. De aceea așteptăm ca organizațiile noastre patriotice să împiedece urgent și energic prin protestările lor blestemăția ce o încearcă guvernul unguresc.

Școala normală de băieți din Arad

Aviz școlar

Pentru anul școlar 1935—36 sunt locuri vacante în toate clasele.

În CLASA I. se primesc elevi prin examen de admitere care se va ține în 10. Sept. 1935. Cererile, semnate de părinții sau tutorii elevilor, se vor înainta Direcțiunii Școlii până cel târziu la 1 Sept. a. c. anexând următoarele acte: 1. Extr. de naștere, 2. Certificat de naționalitate, 3. Adev. școlară, 4. Bul. de revaccinare, 5. Certificat de avere și numărul copiilor.

În CLASELE II, III și IV. se primesc normaliștii, prin transferare, sau elevi cu liceu și gimnaziu prin examen de admitere. Examenul se va ține în 10 Sept. Cererile și actele arătate la clasa I. se vor înainta până cel târziu la 1 Sept. Absolvenții de gimnaziu, conform legii, pot fi primiți numai în cl. IV.

În CLASELE VI, VII și VIII se primesc numai normaliștii prin transferare.

Informații la secretarul Școlii.

Arad, 14 August 1935.

PENTRU COPIII DV.

• cele mai bune publicațiuni sunt:

UNIVERSUL COPIILOR

care apare regulat în culori în fiecare Miercuri și

CEI TREI CERCETASI

publicație de aventuri extraordinare, care apare în fiecare Sâmbătă

ȘTIRI ȘI SPICUIRI

„Pesti Hirlap” din 8 crt. ne muștră în chipul următor că nu ne-am dus să aplaudăm exhibițiile iredentiste ce s'au organizat la Varna, în Bulgaria, sub pretextul comemorării luptei ce s'a dat acolo în contra turcilor:

„România, care își revendică așa de temerar pe Huniadești”, — etc.

Ni-i revendicăm „temerar” pe Huniadești, atunci când e știut că ungurii l-au ucis pe un fiu al lui Iancu Huniade ca să piară sămânția valahului cu care azi se laudă, și că după moartea lui Matei Corvinul, singurul lor rege drept, au adus o lege prin care, cu gândul la originea valahă a lui Matei, au oprit sub pedeapsă grea să se mai aducă vreodată rege de viță nemaghiară pe tronul Ungariei!

E cât se poate de ungurească această nerușinare!

„Uj Gyarság” din 6 August scrie despre tabăra studențească care indignuește Mureșul la Macău, și spune că se repară un dig care a fost spart acum patru ani din mărinimie față de valahi, ca să n'o ia apele Mureșului înapoi către Nădlac.

Vorba asta a lui „Uj Magyaraság” e o vorbă plasată cu scop. Ca să ne abată atenția dela faptul că se face acum și pe granița dela Nădlac ceea ce s'a făcut la Giula, de unde apele Crișului au trebuit să se întoarcă pe vremea inundațiilor de-acum patru ani 'napoi peste hotarele satelor noastre.

Nu strică să luăm bine seama la ceea ce lucrează la granița dela Nădlac studenții unguri.

Deunăzi a fost în vizită în Ungaria profesorul ungar de literatură comparată dela Universitatea din Cleveland Iosif Reményi, pe care Universitatea din Seghedin l-a făcut cu prilejul acesta doctor honoris causa.

Numitul a dat lui „Pesti Hirlap” un interview, apărut în nr. 26 din 26 Iulie crt., în care spune ungurilor să-și facă altfel decât până aci propaganda revizionistă în America, și anume prin propagarea valorilor ungurești, fiindcă americanii sunt oameni obiectivi.

Vorba asta e o adevărată admonestare. Fiindcă Ungaria a

crezut că-și poate servi cauza în America trimițând acolo cu un film iredentist pe baba Fedak Sári, pe care autoritățile americane au trebuit s'o urmărească pentru că a frustrat fiscalul cu filmul său revizionist, și apoi să o bage la dubă pentru jurământ strâmb și pentru șantaj.

Oficiosul Ligii Revizioniste, „Pesti Hirlap”, scoate lunar, după cum se știe, patru publicații pe seama străinilor: în englezește, francezește, nemțește și italiene.

În publicațiile engleză, franceză și italiană din luna trecută s'a dat loc de onoare unui articol despre situația din Iugoslavia al croatului renegeat Ivo Frank, care a fost mereu pomenit astă toamnă ca complice al atentatorilor dela Jankapuszta.

Nu se poate o mai fățișe mărturisire a legăturilor Ligii Revizioniste maghiare cu atentatul dela Marsilia, și nici o mai mare îndrăzneală decât aceasta, a introducerii unui complice al atentatorilor în rândul colaboratorilor publicațiilor străine ale Ligii revizioniste, chiar în ajun de a se începe procesul celor arestați la Aix-en-Provence.

S'a descoperit la Ceske Budeiovitz, în Boemia răsăriteană, o organizație de spionaj cu mari ramificații. Spionii, după cum a nuntă comunicatul, lucrau în folosul unui stat vecin. E arestat între alții un fost general austro-ungar care a condus în război armata a patra, iar după război se retrăsese la Karlsbad.

Din «Magyarság» din 4 August crt., corespondență dela Dobrișin:

În ținutul Dobrișinului secerătorii țărani nu mai încep la lucru de nădrăgării cu diplomă, cari s'au întors din cauza șomajului intelectual la coasă.

„S'a întors lumea cu fundul n sus!” — spun cu amărăciune ungurii fără cămașă. — Și „Magyarság” adaugă n' paranteză: „E un tip de muncitori cu totul nou acesta dincolo de Tisa: cămașa e putredă pe ei, și li se vede dintre miile de petece corpul; când sunt la lucru, își dau cămașa jos. E jalnică situația aceasta numărul lor crește îngrozitor!”

Adevărat rai raiul acesta din țara latifundiilor!

Ministerul de instrucție din Cehoslovacia a dat ordin să se introducă în cărțile din școlile primare și secundare lecturi de ordin militar și în special de-acelea cari să pregătească școlăria pentru apărarea în contra atacurilor aeriene.

In cursul lunii aceste „Gazeta Antirevizionistă” apare la 4, 18 și 31 August pentru din Septembrie putem apărea cu puteri întărite.

Postul ministru unguresc finanțe Hegedüs, colaborator permanent la „Pesti Hirlap”, apare săptămânal în această gazetă pe o pagină cu răspunsuri la scrisorile ce i le adresează cetitorii.

În numărul dela 11 August răspunde unui cetitor care întrebat dacă n'ar fi bine să ridice o statuie lui Atila, fixă în mijlocul Dunării, ca semn al rezistenței turanice în contra lurilor vremii, și luminată zi noaptea.

Hegedüs răspunde că „nu poate închipui o mai inutilă aruncare de bani în vânt”.

Planul acesta, cu statuia lui Atila, nu-i o drăcovenie idioată a unui cetitor oarecare. Face parte din programul comemorativ ce o organizează lui Atila anul 1937 Societatea Turanică șvabului renegeat Pekár Gyula.

Din aceeași „cutie cu scrisori” dela 11 August a lui Hegedüs.

Dintre toate proprietățile puse în Ungaria, cele mai impozite se plătesc după case și mai cu seamă la orașe — aceste proprietăți sunt mai decât altele (aluzie la latifundii și la marile industrii). În aceste casele formează abia 13% din venitul național, impozitul le este de 44 la sută totalul impunerilor. Postul ministru de finanțe își încheie observațiile cu vorba, că va trebui se înlocuiască paratrăsnetele de case cu para impozite.

Aducem la cunoștință învățătorilor și tuturilor pe cari îi interesează, vom începe pela sfârșitul lunii viitoare publicarea în continuare unei monografii a doctorului nostru, prietorele lui maghiarizat, încercată prin școala ținutul Aradului. Va o istorie amănunțită încercărilor din fiecare comună, făcute de guri prin școală pentru maghiarizarea acest ținut.

S'a publicat de curând la dapesta o carte a lui Ștefan Longhy, despre „Clujul de noioară”. E o carte de confesiuni ținute la postul unguresc de război.

„Pesti Hirlap” din 2 August anunță că teatrele din Milano vor începe stagiunea cu o jumătate de duzină de comedii traduse din ungurește de secretarul din Milano al Ligii Revizioniste.

Au ajuns rău, se vede, teatrele italiene, dacă s'au avizate la școlile gatele dramaturgiei evreiești Budapestei.

Din Albania au venit zvonuri de răscoală. Amândouă nu se cunosc încă.

Legăturile iredentei maghiare cu bulgarii

...a putut vedea încă dela puful verii — cefitorii au avut prilejul s'o de seamă — că iredenta crească și-a reluat legă- cu bulgarii, cari se n- pseseră din pricina pru- ei ce i-a impus-o Bulga- de-un an încoace blocul anic.

...lgaria a trimis în Unga- echipă dela oficiul na- l de gimnastică, ca să eze copierea legii ma- e așa-zise a sportului atoriu, adecă a leventis- i, a armatei camuflate a etului. Apoi a venit pe- omână la cură la Buda- fostul țar Ferdinand. Pe au năvălit excursioniștii: e membri al corpului dic bulgăresc, o delegație nsiului capitalei bulgare, tarul general al muncii, a tratat darea 'n antre- ungurească a unor con- i bulgărești de șosele, m. d.

...pă toate acestea a venit două săptămâni demon- a iredentistă maghiaro- no-bulgară dela Varna, a în amintirea regelui no-maghiar Vladislav, a pripeală a cauzat în- gerea dela 1444 a crești- în lupta cu turcii, — și ată cu comemorarea a- a ciudată un congres al iredentiste a studenților, re care în presa noastră a vorbit încă.

Demonstrația dela Varna

...le întâmplare la Varna arătat în presa noastră estule amănunte. S'a inau- acolo, pe câmpul de e dela 1444, un mausoleu Vladislav pripitul, și au novitate la festivități și linia și Iugoslavia, pen- în oastea creștină, în- din pricina lui Vladi- luptaseră și români și și de asemenea a fost a Turcia și Cehoslovacia. e aceste țări au refuzat să participe, din pricină a pus pe mausoleu em- a Ungariei-Mari, și din e că se bănuia — pre- s'a și adevărit — că ser- i comemorativă nu e de o demonstrație politică, onistă.

...cele ce se cunosc din vom adăuga câteva spi- din cuvântarea ce a ro- la banchetul ce a urmat ităților ministrul dela So- Ungariei, Petru Matuska. i după „Pesti Hirlop” din gust:

„In clipa aceasta festivă pus reprezentantul ungu- din capitala bulgară — nchin cu pietate în fața eroice a tânărului rege islav dela Varna, a cărui la frunte, cu toate că s'a

născut polonez, a încins-o co- roana Sfântului Ștefan, tezaur- ul acesta mai scump decât orice al națiunii maghiare, simbolul acesta sfânt, spe- ranța aceasta veșnic trăitoare a națiunii maghiare. In de- cursul istoriei totdeauna po- lonezii și maghiarii au fost aceia (dar bulgarii unde-au rămas? — n. fr.) cari au apă- rat nobilele idei ale civiliza- ției creștine. Eroii polonezi și maghiari, cari au fluturat așa de sus la Varna virtuțile cla- sice ale națiunii maghiare, sub conducerea tânărului rege și a cavalerului acestuia brav care e Ioan Huniade, au adus cu moartea lor cea mai su- blimă jertfă ce o poate aduce un patriot, când și-au dat vieața pentru ideea de care erau plini.”

Așa a vorbit ministrul ma- ghiar dela Sofia. Și organiza- torii iredentistei comemorări uzurpate aveau pretenția să vină să-i asculte și să-i aplaude delegații României!

Congresul studentesc iredentist dela Karlovo

„Uj Magyarság” din 7 Au- gust anunță că s'a ținut la Karlovo, în Bulgaria, congre- sul anual al așa-zisei Interna- ționale Studentische Liga (ISL), care e asociația studen- țimii „din țările lovite prin

păcile din jurul Parisului”, a- decă o asociație studențească iredentistă.

Delegații maghiari întorși dela congres au raportat lui „Uj Magyarság” că au plecat la Karlovo cu două scopuri: să domolească pușintel furia ce se manifestă în programul și 'n activitatea Ligii Interna- ționale Studențești, fiindcă s'a dovedit nepotrivită din punct- ul de vedere al minorităților maghiare din statele succe- soare, și să-i dea Ligii o di- rectivă nouă. (De notat: **reiese din această declarație că-i vorba de a da pușintă stu- denților maghiari din sta- tele succesoare să activeze în iredentista Ligă studen- țească „a țărilor lovite prin păcile din jurul Parisului”.**)

Spun în continuare delega- ții maghiari dela congres, că s'au hotărât la Karlovo urmă- toarele:

Pe viitor baza (adecă pre- textul) scopurilor Ligii va fi cooperarea culturală. Se vor face schimburi de studenți și călătorii de studii. Se vor in- tensifica legăturile dintre stu- dențimea maghiară, bulgară și germană. Președinte al Ligii a fost ales austriacul Robert Katschinka.

Despre hotărârile secrete ale întrunirii, firește, nu se rapor- tează.

„Istoria Ardealului” a lui Marczali

Octogenarul istoric unguresc Henrik Marczali, despre care am arătat într'unul din numerele re- cente ale „Gazetei Antirevizioni- ste” că a ținut să-și încheie ca- riera istoricească cu o „Istorie a Ardealului”, apărută în vara acea- sta, în care reeditează fără nici o jenă toate câte le-a inventat isto- riografia ungurească despre ve- nirea noastră în Ardeal în secolul al 13-lea și-al 14-lea, a dat zia- rului clujean „Független Ujság” un interview, prilejuit — mă rog — de-acest eveniment istoricesc, și spune 'n el următoarele, la între- barea: „dacă nu i s'a părut că se atinge de o temă delicată, de răni ce sângerează încă, sau, și mai rău, că **trebuie să treacă sub tăcere lucruri pe cari le simte și le știe adevărate!**”

— „Nici vorbă nu poate fi de așa ceva — a protestat dânsul energetic —; dacă aș fi avut fie și o singură clipă acest sentiment, îmi lăsăm lucrul baltă. Dimpo- trivă însă: am avut sentimentul că sunt adevăruri cari trebuie ne- greșit ascultate de cei de din- coace, și că sunt adevăruri cari trebuie primite și dincolo.”

Așa zisele adevăruri cari tre- buie primite și de cei „de din-

colo”, adecă de noi, le știm: că românii au venit peste Carpați în anii de după tătari, că suntem neam de hoți, și așa mai departe. Suntem însă curioși de adevăru- rile destinate de Marczali in isto- ria sa să fie ascultate de cei de „dincoace”, adecă de cei din Un- garia. Ar fi relativ cinstit moș- neagul dacă după ce a falsificat adevărurile istorice privitoare la români, a arătat în istoria sa măcar ceva din adevărurile pri- vitoare la unguri. Dar nu ne putem aștepta la așa ceva dela un istoric ungur. De-aceea, mai 'nainte chiar de-a i-o cunoaște în amănunțime, „Istoria Ardealu- lui” a lui Marczali o putem socoti aidoma tuturor istoriilor ungurești: o falsificare a adevărului istoric.

Spion condamnat

La Arad s'a judecat în ajunul Sfintei Mării procesul unuia din- tre cei opt spioni ungurești areș- tați astă primăvară, a lui Victor Probst, sportmenul dela de- ochiata societate SGA. Spionul a fost condamnat la cinci ani închisoare. La 28 August vine spre desbatere procesul spionului Kovács.

Exibițiile folkloristice din Ungaria

— Când un ținut care a fost odi- nioară roman și românesc, își dă la iveală asemănările etnografice cu Săcuimea —

In Ungaria e foarte la modă folklorul. Nu ca obiect de se- rioase cercetări științifice — fiindcă așa ceva ar duce ne- greșit la constatări neplăcute, privitoare la originile străine ale unei mari părți a poporu- lui maghiar și ale celor mai multe dintre obiceiurile și pro- dusele de artă maghiară — ci ca prilej de exibiție, de arătare pentru tâmpirea străinilor cari vin în vizită 'n Ungaria.

Un domn cu nume străin, Bela Paulini, a inaugurat acea- stă modă acum câțiva ani, la serbările zise ale Sfântului Ștefan, și apoi și-a purtat claca țărănească prin Italia, unde evident c'a avut succese, fiindcă așa dicta pe vremea aceea politica Italiei. La 'nceput s'au arătat sub formă de teatru obiceiuri, porturi și alte ase- menea lucruri, dintr'o singură regiune. Apoi s'au făcut echipe de artiști de-aceștia țărani din alte și alte regiuni, până s'a ajuns că la serbările iredenti- ste ce se fac acum în amin- firea întâiului rege maghiar, a Sfântului Ștefan, se produc în chipul acesta aproape toate ținuturile din Ungaria. Exibi- ția de-acum dela Budapesta are nu mai puțin ca 900 de figuranți, din diferitele ținuturi cari se pretează la o demon- strație folkloristă.

Exibițiile acestea au în ele ceva țigănesc. Ceva — cum se spune pe limba noastră — ca la Moși. Trebuie însă să relevăm că pe lângă părțile slabe, pe lângă partea de bălci, scot la iveală și câte ceva in- teresant. Se adună astfel cân- tece și obiceiuri din bătrâni cari erau altfel osândite pie- irii. Se reinvie dânsuri străvechi, les la iveală obiecte de artă poporală din bătrâni, și alte asemenea lucruri.

Dacă s'ar accentua această parte a modei folkloristice introdusă de numitul Paulini în Ungaria, s'ar ajunge evi- dent la rezultate științifice mari. La rezultate cari ar pune Un- garia pe primul plan al cer- cetărilor folkloristice.

Dar acolo nu se va ajunge. Fiindcă, după cum spuneam, ar ieși la iveală lucruri ce nu trebuie. Intr'o oarecare mă- sură ies ele și așa. Intr'un oraș din pustă s'a introdus astfel anul trecut portul cașa- veicii, care nici numele nu și-l are unguresc. La Kiskuszent- miklos, tot în pustă, s'a inau- gurat anul trecut și s'a re- petat și în luna aceasta o săptămână a păstorilor, și o asemenea inițiativă nu poate duce decât la lucruri ce nu pot fi plăcute ungușilor, când știut e că păstoritul unguresc e pe trei sferturi românesc la origine, și că „cumanii”

regiunii respective sunt ca toți cumanii Ungariei foarte suspecți, foarte suspecți întâi de toate din punct de vedere românesc. Tot așa cum sunt suspecți alți unguri, cu alte dialecte, bunăoară cei din ți- nutul Gőcsei din județul pa- nonic Zala (Sala), al căror folk- lor a fost încadrat acum în- făiaoară în exibițiile acestea aranjate de numitul Bela Pau- lini.

La aceste exibiții ale celor din ținutul Gőcsei, încadrate în așa-zisa săptămâna a ju- deului Zala, se cuvine să ne oprim deosebit.

„Pesti Hirlop” din 9 August, vorbind despre ele, arată că folklorul din ținutul acesta seamănă ca două picături de apă cu cel din Săcuimea. „Se găsec asemănări între arta poporală maghiară, slavă ba până și a altor popoare stră- ine, iar stilul săcuiesc iese la iveală în diferite variante și în alte ținuturi ale Ungariei, dar asemănarea gőcseiană, care acum se reliefează întâiaoară complet, după ce s'a adunat pentru săptămâna festivă valo- rile etnografice din Gőcsei, este cu totul surprinzătoare. Nici că se poate inchipui altceva, decât că poporul din al cărui suflet și din ale cărui mâini au ieșit aceste lucruri, are o ori- gine comună.”

Subliniem această vorbă, pentru că constatarea lui „Pesti Hirlop” își aduce vrând-ne- vrând aminte de originea pa- nonică, adecă de așezarea întâi în Panonia și numai apoi în Ardeal, descoperită săcuilor de foarte mulți dintre istoricii unguri.

Să luăm aminte la această semnalare, pentru că multe din cele ce se arată ca artă popo- rală săcuiesc, s'au dovedit dela origine lucru românesc, și pentru că ceea ce a arătat d. prof. Nicolae Drăganu în „Ro- mânia în sec. IX—XIV după Onomastică și Toponimie”, în legătură tocmai cu ținutul plin de urme românești al județu- lui panonic Zala, indică că și-acolo, la Gőcsei, arta popo- rală „asemănătoare ca doi stropi de apă cu a săcuilor”, e din punctul nostru de ve- dere foarte suspectă.

Ziarele budapestane anunță că Ceholovacia a cerut Jugoslaviei un port liber în Adriatică. E vorba de-o zonă liberă în portul Sisek. O cerere la fel a fost făcută de cehoslovaci României.

In Slovacia s'a judecat zilele trecute un mare proces de spio- naj unguresc, în care erau ames- tecați 78 de unguri și de unelte ungurești din județele slovace în- vecinate cu Ungaria.

Impozitul comunal în raiul hortist

— Lucruri despre cari presa maghiară dela noi nu vrea să grămujde —

Oficiul maghiar de statistică a publicat zilele trecute datele administrației primăriilor din Ungaria, din cari reținem următoarele:

Anul trecut s'a cheltuit cu administrația tuturor comunelor rurale 74 milioane de pengő (2 miliarde 270 de milioane de lei), dintre cari 42 procente lefuri iar 58 de procente pe materiale. Repartizate cheltuielile celor 3.348 de comune la 5.800.000 de locuitori, revin pe cap de om 12 pengő și 80 de fileri. În realitate în unele sate sarcina de cap de om e cu mult mai mare. În satul Hevisszentandrás e de 55 de pengő (1650 de lei de fiecare suflet). În 13 sate, unde sarcina aceasta e cea mai mică din toată țara, e de 4 pengő (120 de lei de cap de om). În satul Csepel cheltuielile administrației comunale sunt de 716.000 de pengő (21 milioane și jumătate); **cât face aceasta de cap de om, nu ni se spune, tocmai fiindcă trebuie să fie o sumă de speriat.**

În orașe media sarcinilor acestora de cap de om e 70 de pengő (2100 lei), iar în orașele mărunte de 38 de pengő (1140 lei).

Dintre toate cele 3348 de comune, singure 11 au putut anul trecut să plătească lefurile funcționarilor comunali integral: 3337 de comune și-au încheiat bugetul cu deficit. În satele din județul Fejér deficitul a fost de 43 la sută, iar în satele din județele Cenad, Zemplen și Peșt de 27 la sută. Deficitul s'a acoperit cu impozite adiționale. Dintre satele cu impozite suplimentare, numai 828 au avut impozite de

acestea mai mici decât jumătatea impozitului comunal regulat. 2080 de sate au fost impovărate cu impozit adițional egal cu a 50-a până la a 70-a la sută parte din impozitul regulat. 310 sate au plătit impozit adițional de 75-100 la sută. 115 sate au plătit impozit adițional de 100-150 la sută. Într'un sat impozitul adițional a fost mai mare cu peste 150 la sută decât impozitul comunal regulat.

Statistica aceasta o reproducem după „Magyarság” din 13 August.

Adăugăm la cele de mai sus următoarea știre din „Magyarság” dela 11 August.

Primarul satului Siklós din județul Baranya era plătit până acuma cu 2400 pengő (74 de mii de lei), ajutorul de primar cu 600 de pengő (18 mii de lei), iar administratorul pădurii comunale cu 600 de pengő. Prefectura județului, din pricină că satul a ajuns la faliment, a redus lefa primarului la 1200 pengő, a consilierului la 900 pengő, a pădurarului la 300 pengő, iar a ajutorului de primar a lăsat o de 600 de pengő.

Precum se vede, bietete sate ungurești sunt lăsate să fie belite de conducătorii primăriilor în chipul cel mai sălbatic. Plătesc în afară de impozitul către stat impozite pentru susținerea primăriilor cari se ridică, ca la Hevisszentandrás, la 1650 de lei de fiecare suflet din sat, și se întâmplă aceasta pentru că guvernul înțelege să-i ghiftuiască pe primari, pe notari și pe ceilalți con-

ducători ai satelor după cum îi taie pofta, ca în schimb să garanteze dănuirea jugului sub care gem de-o mie de ani iobagii acestei țări latifundiare.

E aci, în cifrele acestea, aproape întreaga explicație a faptului că cei trei milioane și jumătate de țărani unguri cari n'au o palmă de pământ, suferă și astăzi iobăgia groșilor. Nu e întreaga explicație, firește, pentru că ar mai fi trebuit să ni se arate și cât îi costă pe bieții iobagi jandarmii cu pană de cocoș.

Lefurile preoților calvini din Ungaria

Preoții protestanți din Ungaria au înaintat ministerului de culte un memoriu prin care cer să li se îmbunătățească lefa, fiindcă nu primesc decât 34-66% din salariu. Cer întâi de toate să nu li se socoată plata în natură la prețul de 27 pengő și 20 fileri al grâului, fixat pe vremea când grâul costa de fapt atât, ci la prețul de astăzi. Datorită faptului că li se socoate plata în natură după prețul acesta al grâului, congrua — adică completarea de lefa — ce-o dă statul — e cu 35-40 la sută mai mică decât ar trebui să fie. Cer apoi să li se aplice curba de 17-22% ce se aplică altor funcționari din categoria lor, fiindcă curba ce li se aplică astăzi variază între 35-66 la sută. Mai cer gradațiile întregi, fiindcă azi nu le sunt achitate decât până la 42,50%.

GURA PĂCĂTOSULUI

— Dela oficiosul Ligii Revizioniste ceteri Ungaria nu mai e țara spre care s'a poată dori ungarilor din ținuturile deslipite —

Guvernul unguresc s'a dus deunăzi în vestitul codru cu bandiți al Bakonyului din Panonia, și a stat acolo la umbră o săptămână întreagă, dând comunicate că ține zilnic consilii de miniștri în cari se hotărăsc reforme de cea mai mare însemnatate pentru Ungaria.

Săptămâna aceasta de consilii ministeriale s'a ncheiat cu următorul bilanț: s'a comunicat că e gata legea pentru restrângerea libertăților presei și legea despre care vorbim pe larg în altă parte, a moșiilor ce nu se pot înstrăina.

De sine înțeles că lumea a rămas consternată în fața rezultatului acestuia al săptămânii de consilii ministeriale ținute în codrul bandiților Sobri loșca, Angyal, etc., etc. Nu și-au putut reține uimirea nici înșeși ziarele din slujba guvernului. „Pesti Hirlap”, bunăoară, oficiosul Ligii Revizioniste, a publicat la 7 August un editorial, care e vrednic cu adevărat să fie ținut minte. Iată ce spune oficiosul Ligii Revizioniste:

Guvernul Gömbös a făgăduit mama reformelor, și în loc de cele ce-a făgăduit a dat țării atât până acum: o lege de apărare anti-aeriană care desființează independența justiției, măsuri pentru ngrădirea libertății cuvântului în parlament și în public, iar acum, din codrii dela Bakony, o lege pentru gătuirea presei.

„Legiferările acestea de până acum — spune în încheiere oficiosul Ligii Revizioniste — nu servesc revizuirea. Dacă directiva aceasta se va continua, marea soare maghiară va asfințit. Atunci cei trei milioane și jumătate de unguri din ținuturile deslipite (cu peste un milion mai mulți ca în realitate, — n. tr.) vor spune: noi ne dorim 'napoi în vechea

patrie, dar asta nu e patria veche!”

Așa!

Cuvinte memorabile, ca și rar au fost spuse vreodată, atât de răspicat și competentă. Ungurii din succese se vor fi dorind să lipiți la Ungaria, dar Ungaria Horthy și-a celorlalți ce o astăzi nu-i Ungaria spre care se poată dori un ungar!

O spune însuși oficiosul Revizioniste.

Nu-s mulțumit

În ziarul budapestan „Magyarság” s'a publicat la 11 August un articol despre Bratislava. Reținem din spusesele ziarului două lucruri: că Bratislava are astăzi 140 mii de locuitori, de două ori mai mulți decât în ultimul an unguresc, și că este acolo o stradă Petőfy și o stradă Jókay.

Drept mulțumită că cehoslovacii au botezat cele două străzi din capitala Slovaciei cu numele a doi scriitori unguri cari în definitiv nu aveau cu Slovacia nici o legătură, „Magyarság” îi injură. Și anume: Petőfy și Jókay. „Ulița Jókay”, „Ulița Petőfy”. „E destul de tămător aceasta pentru ochii unguresc” — spune gazeta budapestană.

Firește! Firește!

Da, mă rog, unde se vede în Ungaria nu o stradă botezată cu nume cehoslovac, ci nume românesc, ci măcar o străduțică înființată cu limba de predăcție a minoritarilor slovaci sau români? Își are și neobrazarea și orbitele ei!

Românii din Ungaria

— Câteva date statistice românești și ungurești asupra Românilor rămași în Ungaria după tratatul dela Trianon. Statele românești din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de Petre Petrinca

13) În **Nyirmártonfalva**, la 1900, nu este arătat nici un Român, iar la confesiuni 656 gr. cat. (toți Români maghiarizați). În 1910, sunt arătați 21 Români, iar la confesiuni 930 gr. cat. și 1 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați).

Românii de odinioară din această localitate, au fost în cea mai mare parte maghiarizați.

14) În **Nyirmihálydi**, la 1900, nu mai este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni 268 gr. cat. (toți Români maghiarizați).

Statistica maghiară din 1910, în întreaga plasă Ligetaljai, ne arată abia 122 Români, iar la confesiuni 11.022 gr. cat. (în mare parte Români maghiarizați) și 41 ort.

În plasa **Nyirbaktá**, găsim rămășițele elementului românesc,

în comunele următoare:

15) În **Nyirbaktá**, la 1900, abia mai sunt arătați 2 Români, iar la confesiuni 351 gr. cat. și 2 ort. (toți Români maghiarizați). În 1910, sunt arătați tot 2 Români, iar la confesiuni 371 gr. cat. (toți Români maghiarizați).

16) În **Ófehértó**, în 1910, mai este arătat 1 Român, iar la confesiuni 424 gr. cat. (în mare parte Români maghiarizați). În 1910, elementul românesc nu e menționat decât la confesiuni. În comunele: Apagy, Besenyőd, Laskod, Levelek, Lorántháza, Magy, Nyirbrony, Nyirjaka, Nyirkercs, Nyirmada, Ór, Petneháza, Pusztadombos, Ramoncsháza, Rohod și Vaja, elementul românesc a dispărut complet.

În plasa **Bactei**, la 1910, statistica maghiară abia ne arată 2

Români, iar la confesiuni 4684 gr. cat. și 3 ort. În cifra de 4684 gr. cat. se ascunde un număr mare de Români asimilați, care odinioară formau majorități în această regiune.

În plasa **Nyirbator**, găsim resturile elementului românesc neasimilat încă complet, în comunele: **Leta Mică**, **Nyirbátor**, **Nyirbogát**, **Nyirgyulai**, etc. Statistica maghiară din 1910, abia ne mai arată un singur Român în întreaga plasă, dar la confesiuni găsim 6640 gr. cat. și 7 ort. Aceștia sunt în cea mai mare parte Români maghiarizați.

În plasa **Tisei**, elementul românesc a fost complet asimilat. În 1910, abia la rubrica confesiunilor mai găsim 2904 gr. cat. și 4 ort. Aceste două cifre ascund un mare număr de Români maghiarizați.

17) În orașul **Nyiregyháza**, Românii au fost complet maghiarizați. În 1900 sunt arătați abia 6, iar la confesiuni 3790 gr. cat. și 11 ort. (în cea mai mare parte Români maghiarizați). Statistica maghiară nici pe Români ort. nu-i mai trece la rubrica naționalității „valahe”. În 1910, sunt arătați 10 Români, iar la confe-

sioni 4378 gr. cat. și 37 ort. În aceste două cifre se ascunde un important număr de Români maghiarizați.

Statistica maghiară din 1900, în întreg jud. Szabolci, ne arată abia 73 Români, iar la confesiuni 56.515 gr. cat. și 128 ort. Aceste cifre cuprind în cea mai mare parte un număr însemnat de Români maghiarizați. În 1910, sunt arătați pe întreg județul numai 212 Români, iar la confesiuni 63.353 gr. cat. și 164 ort. Aceștia sunt în cea mai mare parte Români maghiarizați.

Prin 1870 și anii următori, aspectul acestor regiuni era cu mult mai românesc, decât cel de astăzi. Împrejurarea aceasta e cu atât mai vrednică de semnalat, fiindcă aceste comune n'au aparținut nici când bisericeste eparhiei românești unite de Oradea Mare, ci celei rutene din Ungvár. De atunci, s'au închis școlile românești, confiscându-se tot ce amintea de naționalitatea română din aceste școli. De atunci au fost înlocuite cu forța cărțile bisericeste românești, cu cele slavonești și mai pe urmă grecești și ungurești. Când eram cleric, am dat de cărți românești din

sec. XVIII-lea în următoarele comune: Calul Mare (Nagy Kálló), Simian (Kálló Semjén), Nyirbaktá, Nyir-Lugos, Nyirbaktá, Ujfehértó, etc.

„În astfel de împrejurări, mirare că orice viață publică mânească a dispărut.”

„Mult mai puțin, aproape mic, nu se știe privitor la mâinile din Ungaria, adică pe la cele 250.000 de suflete românești risipite pe toată întinderea malului stâng al Tisei, dela rîurile Someșului, până la ale șurilor, dar mai ales în sec. Careii Mari — Calul Mare (ung. Nyiregyháza), de o parte și iarăși Careii Mari — Abony (ung. Nyirabrány) — Leta (ung. Nagy Léta) — Pocsaj (ung. Pocsaj) — Săcalul Crișului (ung. Körös-Szakál) și Comad (ung. Komád), etc.”

Aceste date sumare ni le dă prof. I. Georgescu (de orișind din aceste ținuturi românești odinioară), despre Români maghiarizați din ținutul Szabolci și Haidului de astăzi. (Vezi șura „Românii din Ungaria”, cit. ant., p. 7 23 și 24). Românii uniți (gr. cat.)

Intâmplă ceva neobișnuit în Ungaria...

— Ceka lui Gömbös își face de cap —

genția cehoslovacă Ceps
din Budapesta urmă-

populația din Ungaria cite-
mereu de câteva săptămă-
ni în ziare că consiliul de
din Budapesta a an-
at și a condamnat o serie
novafi pentru spionaj. In
soarea militară dela Bu-
se află 608 acuzați ce-
maghiari, 118 condam-
cu cetățenie cehoslovacă,
70 cu cetățenie română
ugoslavă. In ultimul timp
arului acestora crește mereu.
une acum chestiunea: ce
secrete posedă Unge-
de are un așa de mare
de spioni?

spune Budapesta? O sta-
budapestană arată că
rul spionilor s'a dublat
1930. In orice caz anul
a, în luna Iunie, s'au
mai multe sentințe și con-
ari pentru spionaj, decât
anul 1934.

menii de bună credință
treabă, de ce oare se pe-
ceeste lucruri în Ungaria?

amă, din răz bunare, sau
moti v, fapt e că numă-
acerilor de spionaj crește
nuu. In cazarma Hadik

Budapesta se află un
lit, sau mai bine zis o
șane, pentru apărarea n'a
spionajului. In realitate

este vorba de o centrală
spionaj. Pentru fiecare stat

sunt aci patru ofișeri,
aparțin secției de spio-
din ministerul armatei.

șile acestei comisuni
acute numai de militari
comandă chiar și poliției

Provocările se înmul-
in Ungaria într'o măsură
ipomenită. Nu mai există

ul scrisorilor. La Buda-
se interceptează toate
rbirile telefonice, chiar

și convorbirile diplomaților
prieteni ai Ungariei.

Invitațiile la casarma Hadik
se fac totdeauna verbal. Aci
se prezintă de obicei persoa-
nele care călătoresc în statele
vecine în chestiuni de servi-
ciu, sau din alte motive, zia-
riștii din Ungaria, cei care se
ocupă cu sportul ba chiar și
cei care au fost la băi în vre-
una din țările vecine, sunt
obligați să se prezinte la ca-
zarma Hadik.

Faptul acesta a provocat
panică în mijlocul populației
budapestene: cetățenii se tem
de orice cuvânt spus, de orice
privire aruncată în fața vre-
unui necunoscut. Nu mai pri-
mesc coletele poștale de teamă
de a nu fi bănuși și provocați.
La Budapesta se răspândesc
fel de fel de zvonuri în legă-
tură cu persoane dispărute fără
moti v, cu cetățeni uciși pe în-
tunec, fără șgomot, fără milă
și aruncați în apele nevinovate
ale Dunării. Fără indoială că
în Ungaria se întâmplă ceva
neobișnuit. Se impune o mare
prudență atunci când te hotă-
răști să treci hotarele în Un-
garia. S'ar cuveni acum ca și
vecinii Ungariei să procedeze
la fel și să încredințeze aface-
rile de spionaj Curții lor de
război, pentruca, în virtutea
reciprocității, cetățenii ma-
ghiarilor să fie frași la răspun-
dere pentru activitatea lor in-
fidelă față de statul care-i adă-
postește.

Tot românul de bine cetește ziarul

„Ungurii sunt cel mai vechi popor cult al Europei“...!

In ziarul budapestan „Ma-
gyarság“ i s'au adus de cu-
rând laude filologului ungu-
resc Melich János, pentrucă
ar fi dovedit că cuvântul **tábor**
(tabără) nu e 'mprumutat de
unguri dela cehi, ci de cehi
dela unguri.

N'am fi luat în seamă aceas-
tă războire a d-lui Melich cu
filologii cehi, fiindcă din con-
troversele ce le are cu dânsul
d. profesor universitar dr.
Nicolae Drăganu, și-a putut
face oricine o idee definitivă
despre seriozitatea acestui fi-
lolog maghiar orbit de preju-
decăți iredentiste. A trebuit
însă să ne reamintim de dom-
nul Melich acesta, pentrucă
într'alt număr al amintitei ga-
zete, în cel dela 31 Iulie crt.,
un domn dr. Kalamos János
vine și-l face harcea-parcea
pentrucă a spus că ungurii —
la rândul lor — au cuvântul
tábor dela cumani și dela
turci, în loc să fi spus așa
cum trebuia să spună un sa-
vant iredentist ce se respectă:
că dela dânsii, dela unguri, îl
au toate nașiile cari li zic ta-
berei tabără.

Dăscăleala ce i-o frage lui
Melich numitul dr. I. Kalamos
e nostimă și 'n amănunte. Il
desminte că cumanii ar fi fost
de neam turcesc, și că ungu-
rii ar fi împrumutat dela turci
cuvînt înaintea de ocupația în-
cepută cu Mohaciul. De altfel
cuvântul turcesc compus tag-
hur (?) nu putea da în un-
gurește tabur și apoi tabor,
fiindcă ungureasca are gru-

pul de consonante gb (ex.
tagbaszakadt), deci l-ar fi păs-
trat și aci. Apoi li demon-
strează că taburul și taborul
unguresc are aceeași trupină
ca grecescul tafreúein și táfros
și ca trupina sanscrită dheb.
Nu e însă din grecește, ci ta-
freúeinul și tafrosul grecesc e
din ungurește, și nu e nici din
sanscrită, ci-i un fel de frate
sau văr — nu ni se spune
de al câtălea grad — cu ace-
sta. E explicabil — spune d.
Kalamos — că Melich merge
la origini turcești, fiindcă dâ-
sul, ca și Academia maghiară,
socoate limba ungurească de
origine finugrică, turcească,
tătărească și slavă. „**Dacă
însă — și acuma vine frumu-
sejea, n. tr. — socotim po-
poporul unguresc ca cel mai
vechi popor cult al Europei,
care, deși prin indescripti-
bile vicisitudini, locuște, în
chip ce se poate dovedi, de
cel puțin 3000 de ani pe
teritoriul patriei noastre de
azi, și semnele o arată că
din el își trage originea
poporul grecesc și popo-
rul latin, atunci cuvântul tá-
bor trebuie considerat ca un-
guresc străvechi, în sensul că
e identic cu cel care a luat
în grecește forma tafros.**“

In demonstrația ce urmează
a acestui domn Kalamos, e
vorba de năzbălia pe care am
mai reproduș-o aci și după
alți unguri de feapa lui: că
ungurii n'au cucerit în zilele
lui Arpad o patrie nouă (Un-
garia de azi), ci numai au re-
venit în vechea lor patrie,
după o înstrăinare de scurtă
durată. Intervalul acesta, dela
plecarea de-aci până la re'n-
toarcerea în zilele lui Arpad,
nu le răpește dreptul de a
spune o afirmă tot domnul
Kalamos — că deșin bazinul

DĂ-LE. DOAMNE, MINTE!

dunărean de cel puțin trei mii
de ani. (De ce — în definitiv
— numai de-atunci?)

Urmează o războire cu Me-
lich pe chestia cumaniilor, fi-
indcă Melich i-a făcut turci.
„Dacă ar fi turci — spune
emulul lui Melich — ar fi în
acest caz în limba cumană cel
puțin atâtea elemente turcești
câte sunt în cea ungurească.
Ori, în limba cumană nu-s
nici cu o iotă mai multe ele-
mente turcești decât în limba
maghiară, ba-s mai puține! O
afirm eu, ca descendent cum-
man născut, care după mamă
mă frag din gintea cucerito-
rului de țară Nyék“ (depe vre-
mea lui Arpad, conform pseu-
do-științei istorice ungurești).

Articolul simpaticului domn
Kalamos (care, dacă-i cuman,
precum spune, e foarte, no-
stim, cu polnoglasia suspectă
a numelui) se sfârșește aci.
Păcat. Dacă mai continua, bă-
tea de sigur recordul. Așa a
rămas mai prejos și decât Hor-
váth Mihály, cel care i-a făcut
maghiari pe Adam și Eva, pe
Nabacudonosor și pe Faraoni,
pe cei din tribul abisinian
Gala și pe mulți alții, și de-
asemenea mai prejos și de-
cât Magyar Adorjan ăla, din
societatea vegetarienilor, care
a mutat raiul pământesc la
Budapesta și a făcut-o pe
Ileana Cosânzeana ungueroaică
și nevaslă a lui Ercule. Să nă-
dăduim însă că domnul Ka-
lamos — cu polnoglasia sa
care îl arată neofit și prin ur-
mare de mari speranțe — va
reveni și nu se va lăsa bătut.

**ACHITAȚI-VĂ
ABONAMENTUL LA
„GAZETA
ANTIREVIZIONISTĂ“**

vremuri, la Mișcolț, Români
aveau împreună cu Aromânii
stabilii aci o puternică parohie
ort. care a fost maghiarizată. Sta-
tistica maghiară din 1910, ne
arată în jud. Borșod 196 Români,
iar la Mișcolț numai 97 (am vă-
zut că în 1900 erau 312 Români).
Deci, cu 215 Români mai pușini
decât în 1900. La confesiuni, pe
întreg județul, sunt arătați 11.963
gr. cat. (mai pușini cu 887 suf-
lete decât în 1900) și 153 ort.
Deci și gr. cat. au pierdere de
887 suflete. Ne întrebăm însă,
dacă gr. cat. ar fi fost toți ma-
ghiarilor (după cum îi arată stas-
tica maghiară!), prin ce se jus-
tifică pierderea a 887 suflete, în
timp de 10 ani?

Statistica maghiară din 1920
ne arată 189 Români, iar la con-
fesiuni 12.354 gr. cat. (tot mai
pușini decât în 1900!). Intre gr.
cat. se află un mare număr de
Români asimilați. Numărul Ro-
mânilor din Borșod cari și-au
mai păstrat naționalitatea până
în zilele noastre, este de aproxi-
mativ 500 suflete, trăind în mare
parte la Mișcolț, Diosgyör și alte
localități.

Românii din jud. Nograd.
Românii din jud. Nograd sunt și

ei pe cale de dispariție. Astăzi,
abia dacă mai sunt 300-400 suf-
lete, cari au putut rezista ma-
ghiarizării. După Hollos Istvan
(v. „Magyarsag“ din 18 Aprilie
1934), în jud. Nograd ar mai
trăi 132 Români.

Românii din județele Borșod
și Nograd se pot socoti și ei
în Români răsleți, pierduți
printre masele maghiare. După
statisticile oficioase maghiare, în
ținutul de pe malul drept al Du-
nării, în 1909, avem 764 Români,
iar în 1920, avem 689 Români.
Pe malul stâng al Dunării, la
1910, avem 75 Români, iar la
1920, numai 91. Intre Dunăre și
Tisa, la 1900, sunt arătați 4459
Români, iar în 1920, găsim 2880
Români. In acest ținut, numai în
capitala Ungariei, la Budapesta,
în 1910, avem 2777 Români, iar
la 1920 sunt 1686. Statistica lui
Höllös István (din 1930), ne arată
numai 653 suflete. Români răs-
leți din Ungaria (cei dintre Du-
năre și Tisa, părțile nordice ale
Ungariei și Panonia), sunt în nu-
măr de 5000-6000 suflete.

Totalizând cifrele noastre — la
cari am avut în vedere și statis-

ticile oficioase maghiare — obți-
nem următoarele rezultate: 1) In
jud. Bihor sunt 25.000 Români;
2) în jud. Cenad 8.000 Români;
3) în jud. Arad 2.500 Români;
4) în jud. Bichiș 8.000 Români;
5) în jud. Ciongrad 1.500 Români;
6) în jud. Satu-mare 6.000 Ro-
mâni; 7) în jud. Hajdu 600-1000
Români; 8) în jud. Iász-Nagykun
Szolnok 300 Români; 9) în jud.
Sabolci 600 Români; 10) Români
răsleți dintre Dunăre și Tisa, și
ținuturile nordice ale Ungariei și
Panonia, în număr de 5000-6000
suflete. Total: 58.500 Români.

In cifrele arătate nu ne putem
înșela, pentrucă altfel am ajunge
în contradicție cu statisticile ofi-
ciale maghiare, cari arată la ru-
bricile confesiunilor, cu aproxi-
mație, acelaș număr al elemen-
tului românesc din Ungaria de
astăzi. Numărul minorității romă-
nești din Ungaria, atinge cu si-
guranță cifra de 50.000 până la
60.000 suflete. Bine înțeles că în
cifrele indicate de noi nu se
cuprind Români maghiarizați, al
cărora număr e mult mai mare.
Numărul Românilor din Unge-

ria, arătat mai sus, e confirmat
și de alte studii asupra acestor
minorități. Astfel, dl. V. Stoica,
în studiul său „Românii din Un-
garia“ (V. „Graiul Românesc“,
an. II, No. 10, Octombrie 1928),
spune: „Dincolo de frontiera romă-
nă, a rămas în Ungaria un con-
siderabil număr de Români, apar-
ținând din punct de vedere reli-
gios unii bisericii ort., alții bi-
sericii unite. Conform statisticii
ungare, din 1920, numărul lor în
acel an era de 23.760. Această
statistică însă, având să servească
scopuri politice și să arate omo-
genitatea populației Ungariei, sta-
bilea în privința Românilor o
cifră inferioară celei adevărate“.

„Deputatul ungar social-de-
mocrat Victor Knaller, în discursul
său ținut în ședința din 13
Noembrie 1925 a Adunării na-
ționale ungare din Budapesta,
susține că numărul Românilor e
aproximativ de 50.000 suflete“.

Va urma

Ca să audă și Vaticanul

— S'au speriat de demența turanistă din Ungaria înșiși turaniștii. Erezii iredentiste din catolicism. —

Marii creștini și latini, marii apărători dintr-o mie de ani ai culturii apusene și creștine în contra barbariei răsăritene și acum a urmă balcanice — cum le place ungarilor să se recomande — își dau rău în petec de-o vreme încoace. E știută indeobște nebunia turanistă, copie a 'ntoarcerii germanilor la Wotan, ce i-a apucat de câțiva ani și mai ales de astă iarnă încoace. Turanismul, la 'nceput o biată sectă științifică, de așa-zise cercetări istorice, lingvistice, etc., a devenit în țara urmașilor autentici sau bastarzi ai lui Arpad o adevărată sectă anticreștină, tinzând să re'nvie în Ungaria păgânismul străbun, cu toți caii lui albi, cu dumnezeul Hadur, cu fecioarele jertfite pe jertfelnic, cu inimile de dușmani mâncate pentru întremare, și cu toate celelalte scârboșenii cu cari au venit în Europa năvălitorii lui Arpad. Așa de mari proporții a luat în culta, creștina, latina Ungarie această 'ntoarcere la păgânismul care, de altfel, a trăit acolo ca focul sub spuză în toți anii dela Ștefan încreștinătorul până la turanicii de-acuma, încât cu drept cuvânt își vor fi putut spune unii-alții că nu trebuie crezut tot ce se spune despre nebunia asta în ziare. Ei, bine! Scârboșenia i-a sfârșit de-adevărată, încât i-a speriat chiar și pe unii turaniști. În numărul din 11 crt. al lui „Uj Magyarország“ s'a publicat un comunicat al Societății Turanice, editoarea revistei de știință turanistă „Turan“, care spune:

„Societatea noastră a desaprobat în mai multe rânduri țienelile religioase ale celor dela „Atacul turanic“ și altele cu scop asemănător, și declară cu acest prilej din nou, că nu-și asumă nimic comun cu mișcările neguroase și extremiste de felul acestora, le condamnă în chipul cel mai hotărât și le socoate dămătoare atât din punctul de vedere al ungarității cât și al popoarelor noastre înrudite.“

Așa!

Cât de mare poate fi nebunia ce i-a cuprins pe marii europeni ai Ungariei, e lesne de închipuit. Dacă însăși o societate de turaniști socoate necesar să dea în contra ei asemenea comunicate!

Demența aceasta nu-i o chestie care să-i privească numai singuri pe unguri.

Fiindcă oamenii aceștia își duc acțiunea revizionistă tocmai în numele nedreptății ce s'ar fi făcut în folosul unor barbari ca noi valahii, unui popor ca al ungarilor care a fost, ci-că, singurul apărător al creștinătății și al culturii apusene. (La

Varna, acum-a-s două săptămâni, Ungaria s'a recomandat din nou, și-anume oficial, în chipul acesta.)

Dar trebuie să se ia și mai vârtos cunoștință de demența aceasta pentru alte două lucruri. Pentru că ungarii au politicizat în anii din urmă în chip și 'n scop iredentist catolicismul, și au introdus și în catolicism o seamă de erezii pe cari nevăzând că-s numai pretext de manifestare iredentistă, unii-alții le iau în serios ca manifestări religioase. Și al doilea, pentru că cu toată această pervertire a catolicismului, Vaticanul le dă ungarilor atenții ce merg până la tolerarea uneltirilor lor iredentiste.

Din obrăznicile lui „Erdélyi Hirlap“

În numărul dela 8 August al iredentistei gazete dela Arad „Erdélyi Hirlap“ s'a publicat o corespondență dela Seghedin de-o pagină întreagă — comentată în același număr în editorial — în legătură cu faptul că la Universitatea din Seghedin, numită „a Clujului“, s'a înființat anul trecut un lectorat de limba și literatură română, cu opt ore pe săptămână, dintre care unele le ține Iamosul Constantin Sallia.

Profesorul Csekey, care-i face lui „Erdélyi Hirlap“ declarații în legătură cu cursurile acestea, recunoaște singur că lectoratul a fost înființat mai mult din motive politice. Ceea ce înseamnă: că a fost înființat cu același scop de-a da studenților puțință să facă spionaj antiromânesc (să nu se uite că Seghedinul e un focar de spioni), și de a le da puțință să se pregătească pentru propaganda iredentistă, pe care l-a urmărit și Asociația națională a studențimii din Ungaria, când a cerut acum două luni — și a spus-o răspicat că-i trebuie în scop iredentist — să se înființeze la Universitățile maghiare catedre de limba, literatura și situația popoarelor majoritare din statele succesoare.

Un fapt care e deci iredentist curat, îi dă lui „Erdélyi Hirlap“ prilejul și neobrazarea să scrie în editorialul de comentarii, că România, în loc să-l lase pe d. dr. Alex. Vaida-Voevod să protesteze în contra nostrificărilor de diplome ale spionilor dela Seghedin, ar trebui să ur-

E timpul ca Sfântul Scaun să 'nțeleagă, că în loc să se lase influențat de reprezentanții din jurul lui ai unui popor care se 'ntoarce la păgânism, să caute să-și impună el voința față de acești oameni și față de acest popor incendiar. Și e timpul să ia odată atitudine hotărâtă față de ereziile iredentiste ce le introduc în catolicism pseudo-creștinii aceștia, și să 'nceapă cu 'ndrumarea nunțului din Budapesta ca să nu mai participe la manifestațiile iredentiste ce se fac la 20 August în amintirea Sfântului Ștefan, și cu 'ndrumarea cardinalului ungaresc Serédi, ca să-și păstreze pentru sine credința că pacea dela Trianon e isprava diavolului iar a lui Dumnezeu va fi revizuirea, și să nu mai spună și prin zările maghiare și franceze asemenea blestemăție sacrilegă.

meze exemplul Ungariei, care deși n'are minorități decât în proporție de 10 la sută din totalul populației, și deși nu are deci obligații, e 'n stare de mărinimii de-acestea, cum este lectoratul de limba română dela Seghedin.

Insinuarea lui „Erdélyi Hirlap“ e mai mult decât scandalosă. Își lasă cetitorii să 'nțeleagă că la Universitatea din Cluj e o catedră de limba maghiară iac'ășa, de măntuială, de fațadă, de azi, de ieri, și nu una după cuviință, ca lectoratul de opt ore de limba română al Seghedinului. Și-și lasă cetitorii să 'nțeleagă că Ungaria, care n'are minorități și n'are obligații, are un tratament minoritar ideal, în timp ce al României i-ășa și pe dincolo.

Așa își informează „Erdélyi Hirlap“ cetitorii, atunci când e 'ndeobște știut că tratamentul minoritar din Ungaria e cel mai sata-nic din toată lumea.

Cum i se poate tolera să publice asemenea lucruri, cari nu-s numai mistificări ci și adevărate atățări?

Comemorare dela Mohaci

La 29 August se inaugurează la Mohaci un monument închinat eroilor căzuți în lupta ce-au avut-o acolo ungarii cu turcii.

E vorba, firește, de o demonstrație cu tâlc. De o demonstrație iredentistă. Căci, precum e 'ndeobște știut, Mohaciul e adus mereu de iredenta ungurească în legătură cu Trianonul. Acolo, la Mohaci, Ungaria a căzut sub robia turcească, și dupăcum s'a eliberat de turci — spune iredenta — tot așa se va scăpa și de „ocupanții vremelnici ai ținu-

Conflictul italo-abisinian se agravează din ce în ce

— Mare încordare între Italia și Anglia. Tratatul conferinței tripartite și comisiei de arbitraj. —

Adunarea extraordinară de-acum-a-s două săptămâni a Ligii Națiunilor a adus în privința conflictului italo-abisinian următoarea hotărâre:

1. Se vor reincepe tratativele italo-abisiniene de arbitraj, completându-se comisia de arbitraj cu un supra-arbitru, ales apoi în persoana vestitului jurist grec Politis.

2. Franța, Anglia și Italia vor discuta chestiunea abisiniană între ele, paralel cu desbaterile comisiei de arbitraj, pe baza tratatului abisinian dela 1906.

3. Hotărârile comisiei de arbitraj și ale conferinței Tripartite a Franței, Italiei și Angliei vor fi făcute cunoscute Ligii Națiunilor până la 4 Septembrie. La 4 Sept. Liga Națiunilor se va întruni în ședință plenară, și va discuta hotărârile ce se vor fi luat, iar de cumva nu se va fi ajuns la nicio hotărâre, va lua 'n desbateri întreaga chestiune a Abisinie.

În baza hotărârii acesteia s'au început la Paris în ajunul Sfintei Mării tratativele între Anglia, Italia și Franța, ieri urma să se 'nceapă tratativele comisiei de arbitraj.

De-acum două săptămâni, când s'a adus hotărârea Ligii Națiunilor, și până la începerea acestor tratative conflictul italo-abisinian s'a agravat din ce în ce, devenind în același timp un conflict italo-anglo-egiptean, din pricină că Anglia a luat alarmante măsuri militare în Egipt, în Sudan, în Somalia britanică, în Malta în Mediterană, și în canalul Suez, pe care voiește să-l închidă. Marile pregătiri de război ale Angliei și măsurile de împiedecare a transporturilor italiene de trupe în Africa, au produs în Italia o alarmă ne mai pomenită, iar în presa italiană critici din cale afară de violente la adresa Angliei.

În același timp Anglia a dat Italiei să 'nțeleagă că nu-i va tolera ocuparea Abisinie, că nu poate fi vorba decât de concesiuni economice și de cedarea — la care Abisinia s'a învoit în

schimbul unei ieșiri la marea a ținutului abisinian care i-a fost oferit și în sau de împărțirea Abisinie zone de influență, între Anglia și Italia. Ca o consecință, Anglia a propus Italiei colonii portugheze, ceea ce a dus la un protestare gic a Portugaliei și a făcând Spania să se declare cu de partea Angliei și să ia măsuri militare.

Aceasta a fost atmosfera care s'au început la Paris tratativele anglo-italo-franceze, mosferă din cale afară de dată, cu aspre amenințări parte și de alta. Italia are pe englezi că nu va renunța război dacă nu va fi satisfăcut integral. Anglia amenință Franța, că dacă nu împiedică italienii să 'nceapă războiul strică tovrășia bazată pe articolele Ligii Națiunilor, și va lua măsuri politice de tovrășii bilaterale (adecă în doi, cum a mai făcut prin învoiala maritimă cu Germania), lăsând pe francezi în fața germanilor.

Tratativele conferinței tripartite și ale comisiei de arbitraj abisina la început. La ce s'ajunge până la 4 Septembrie poate prvedea nimeni. Dar și în timpul conferinței s'au continuat pregătirile militare, și italienii cât și la englezi, au comunicat alaltăieri că au sub arme un milion de soldați și a poruncit să se trimită 50 de mii de ostași în Malta. Anglia face în Malta pregătiri de manevre navale. Franța își nuă întăririle în Somalia.

Procesul teroristilor dela Jankapus

In Octomvrie e vorba să se 'nceapă la tribunalul francez din Aix la Provence procesul arestați ca părtași la asasinatul dela Mars.

Intre ortodocșii și „maghiari“ din Seghedin

La Seghedin e o parohie ortodoxă sârbească pe care o ține lăitarea maghiară o sapă cu torul unei parohii ortodoxe maghiare, înființată cu complicitatea unui popă renegat, Dorozsly Mihály.

E de 'nțeles că frecăturile între cele două parohii se tin Acum în urmă — după anunță „Magyarság“ din Cluj — parohul sârbesc a interzis robiei renegaților să-și înmânteze morții în cimitirul Renegații au făcut apel la parohul maghiar, care l-a 'ndrumat pe sârbesc Gyurgyevics să desce „ortodocșilor maghiari“ cimitirul deoarece terenul aparține cipiului.